

N:o 22.

Af Herr A. Rundbäck: Om förändrad plan för undervisningens meddelande vid rikets elementarläroverk.

I systemet af våra offentliga undervisningsanstalter, för så vidt man kan tala om ett sådant system, saknas en ytterst vigtig länk eller en skola för meddelande af en högre medborgerlig bildning till tjänst för dem, hvilka för sin framtida verksamhet i det praktiska lifvet äro i behof af större upplysning och vidsträcktare kunskaper än mängden, utan att derföre behöfva hvad man kallar en lärd eller vetenskaplig bildning. Folkskolans undervisning, som i allmänhet stadnar inom eller blott obetydligt förmår öfverskrida den s. k. minimikursens trånga gränser, är nemligen otillräcklig för dem; och hvad elementarläroverket angår, har det alldeles icke till uppgift att bilda kunniga och upplysta medborgare för lifvet i allmänhet, utan allenast akademiska medborgare eller blifvande embets- och tjänstemän i samhället.

I saknad af en för sig passande bildningsanstalt nödgas nu emellertid alla de, som vilja egna sig åt det praktiska lifvets bestyr och yrken och icke kunna nöja sig med den matta upplysning, som folkskolan består, att anlita elementarläroverkets undervisning, änskönt densamma alldeles icke är anlagd till deras förmån, och oaktadt det mesta af hvad de der under flera eller färre år få lära är för deras framtida lif och verksamhet obrukbart. Att så behöfver ske, måste desto mer beklagas, som, enligt hvad statistiska uppgifter gifva vid handen, mer än $\frac{4}{5}$ af dem, som inträda vid elementarläroverket, utgöras just af sådana, hvilka der söka en högre bildning för det praktiska lifvet, dit de från olika stadier af elementarläroverket afgå, under det knappt $\frac{1}{5}$ derifrån öfvergår till universitetet. När man ger akt på detta förhållande och tillika besinnar, huru vigtig en högre allmän bildning numera blifvit för vårt

folk, sedan dess politiska myndighet och rätt till sjelfstyrelse vunnit ett så vidsträckt erkännande, och hvilken betydelse densamma eger för nationens utveckling och förkofran både i andligt och materielt hänseende, synes man icke kunna undgå att erkänna, det en läroanstalt till tjänst för dessa tusentals ämnessvenner för det praktiska lifvet, hvilkas bildningsbehof folkskolan icke kan och elementarläroverket icke vill tillfredsställa, med nödvändighet påkallas.

Under sådana förhållanden tillåter jag mig att till Riksdagens pröfning och behjertande framställa ett förslag att få här anmärkta brist i vårt undervisningsväsende afhjelpat, hvilket förslag alldeles icke ifrågasätter några nya skolor eller några uppoffringar af Statsverket, utan allenast åsyftar att genom ett ändamålsenligt ordnande af undervisningen vid elementarläroverket sätta detta i stånd att göra tjänst både såsom en högre folklig och nationel bildningsanstalt och såsom en egentlig lärdomsskola.

Elementarläroverkets undervisning omfattar nemligen alla erforderliga element både för den högre medborgerliga och för den lärda eller vetenskapliga skolbildningen. Man behöfver alltså, för att gifva elementarläroverket förenämnda dubbla uppgift, endast vidtaga den enkla åtgärden att utsöndra de läroämnen, som tillhöra den medborgerliga bildningskursen, och låta undervisningen i dem koncentreras på ett lägre stadium af elementarläroverket, under det undervisningen i de öfriga uppskjutes till ett högre stadium. Närmare uttryckt går detta förslag ut derpå, att undervisningens förgrening på olika bildningslinier bör uppflyttas några klasser eller till den punkt, der gymnasialafdelningen börjar, och att läroverket dessförinnan hufvudsakligen bör fungera såsom en högre medborgerlig bildningsanstalt med gemensam undervisning för alla och först derefter antaga karakteren af en egentlig lärdomsskola, som på tvänne linier har att förbereda för universitetet eller i allmänhet för högre vetenskapliga studier.

Genom denna enkla och lätt verkställda förändring af elementarläroverkets undervisningsordning får man alltså rundt omkring i landet till stånd en mängd bildningsanstalter, hvilka enkom äro egnade att fylla den brist eller lucka i vårt undervisningsväsende, hvarom jag ofvan talat. Detta är dock icke den enda vinst, som denna förändring medför. Den bereder tillika elementarläroverket sjelf en omedelbar fördel af största värde, derigenom att den till stor del befriar detsamma från de många olägenheter och obehag, som hafva sin grund i undervisningens diga förgrening på tvänne bildningslinier och i dessa liniers förening,

hvilka olägenheter öfverallt utgöra föremål för ett befogadt och allvarsammt missnöje. Det är derföre lika mycket i elementarläroverkets eget som i den allmänna bildningens intresse jag påyrkar ofvannämnda reform. Härtill kommer äfven, att denna reform medför stora fördelar i ekonomiskt hänseende, hvilka äfven förtjena att tagas i betraktande. Ty med detsamma undervisningen på hela det lägre stadiet af elementarläroverket blir gemensam för alla lärjungarne och icke såsom nu behöfver meddelas åt tvänne parallela linier, kan största delen af de lärarekrafter och kostnader besparas, som för närvarande användas för den ena liniens undervisning.

Fördelarne i sistnämnda begge afseenden, för läroverket sjelf och för Statsverket, kunna emellertid blifva betydligt större, ifall vid läroverkets ombildning i ofvan angifna syfte den reform äfven vidtages, som dermed står i närmaste sammanhang, nemligen att de begge bildningslinierna på elementarläroverkets högre stadium helt och hållet åtskiljas och förläggas till olika läroverk. Derigenom komma nemligen olägenheterna af liniernas förening att helt och hållet bortfalla, till största vinst för undervisningen, hvarjemte det blir möjligt att göra ännu betydligare besparingar af kostnader och lärarekrafter i och för undervisningens bestridande vid elementarläroverken.

På grund af dessa skäl och med åberopande af hvad jag rörande detta ämne vidare anfört i den tryckta afhandling om elementarläroverket, som bifogas denna min framställning, får jag alltså vördsamt föreslå: det Riksdagen ville till Kongl. Maj:t ingå med underdånig anhållan om en sådan förändring af elementarläroverken i riket, att undervisningens fördelning på olika bildningslinier vid dem framflyttas från andre till nedre sjetten klassen, der den s. k. gymnasialafdelningen börjar; att läroverket dessförinnan i de fem lägsta klasserna hufvudsakligen må göra tjänst såsom en högre medborgerlig bildningsanstalt och först derefter på tvänne linier, den klassiska och reala, fungera såsom egentlig lärdomsskola eller högre elementarskola med speciel uppgift att förbereda för universitetet eller i allmänhet för högre vetenskapliga studier; samt att undervisningen i elementarläroverkets lägre och högre afdelning må ordnas med noggrannt aktgifvande på hvardera afdelningens sålunda bestämde olika karakter och ändamål;

äfvensom slutligen att de begge bildningslinierna i elementarläroverkets högre afdelning helt och hållet må åtskiljas och förläggas till olika läroverk.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.

Stockholm den 21 Januari 1870.

Abr. Rundbäck.

N:o 23.

Af Herr A. Rundbäck: Om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med hemställan om ett tillägg till 1 § 1 mom. i Kongl. Stadgan om folkundervisningen i riket af den 18 Juni 1842.

För att folkskoleväsendet skall vara väl och ändamålsenligt ordnadt, fordras i främsta rummet, att undervisningsanstalternas antal inom de olika kommunerna är lämpadt efter och tillräckligt för behovet. I detta afseende lemna emellertid vårt folkskoleväsende mycket öfrigt att önska, alldenstund de största och folkrikaste kommunerna i vårt land kunna undandraga sig att vidtaga mera omfattande åtgärder för folkundervisningens befrämjande, än de minsta ofta finna sig nödsakade att vidtaga. Kongl. Maj:ts nådiga Stadga om folkundervisningen i riket af den 18 Juni 1842 fastställer nemligen icke någon olika skyldighet för större och mindre kommuner att i förhållande till deras olika behof inrätta flera eller färre skolor. Den stadgar allenast i 1:sta §, att hvarje församling skall hafva minst en, med vederbörligen examinerad lärare försedd, folkskola, hvilket i sjelfva verket endast innebär, att hvarje församling skall utgöra ett folkskoledistrikt. Och då bemälda nådiga stadga i omedelbart sammanhang med förenämnda stadgande tillåter två eller flera, till samma pastorat hörande, församlingar att förena sig om en lärare, ifall en ringare folkmängd och andra förhållanden påkalla en sådan förening, så synes den tydligen icke fordra mer än en folkskola inom hvarje större församling.